

CFLs Baskurs i flexibelt lärande inom folkbildningen

Kursmaterial riktat till baskursledare

NUDU – Goda exempel på hur flexibelt lärande tillämpas i studiecirkelverksamheten

av

Brita Bodén och Lars-Göran Karlsson

Husetmodellen – att arbeta med Internet i språkcirkelarna	2
Förarintyg -Att arbeta över nätet i navigationskurser	5
Museibesök med distansstöd - Nätet används till för- och efterarbete	7
Vävcirkel - Utveckling av studiecirkeln i flera steg	9

Husetmodellen – att arbeta med Internet i språkcirkelarna

Metoden kan användas i sin helhet eller som ett moment i såväl nybörjar- som fortsättningscirkel. Idén är fransk från början - "L'immeuble" – hyreshuset eller fastigheten på svenska, och har använts inom folkbildningen i studiecirkel under flera decennier. Med Internet som källa kan metoden ge språkcirkeln ett lyft både vad gäller material och arbetsätt.

I korthet innebär Huset att studiegruppen under cirkelns gång bestämmer sig för att fiktivt bo och arbeta i en viss ort i det land vars språk man studerar. Deltagarna skapar en ny identitet (namn, ålder, familj, arbete, bakgrund m m) individuellt. Att välja en låtsasidentitet är inte nödvändigt - det går bra att vara sig själv, men man blir faktiskt friare i tanken om man diktar ihop en roll åt sig och tillsammans med de övriga i gruppen skapar olika händelser utifrån de förhållanden som blir givna.

Fördelarna är många; dels får deltagarna ett stort inflytande över studiernas inriktning och dels kan man vara mycket flexibel både i tid och rum eftersom arbetsuppgifter kan göras växelvis i helgrupp, smågrupper och enskilt. Med Internet så får Huset-metoden bra förutsättningar, det blir lättare och snabbare att hitta material. I studierummet, på hemmaplan, enskilt eller i grupp kan material förberedas och diskuteras. Cirkelledarens roll blir mycket viktig som samlade kraft då materialet kan bli omfångsrikt och begränsningar måste göras.

Ingegerd Enlund, ABF i Gävleborg, har arbetet efter Husetmodellen i en cirkel som varje vecka träffades fysiskt:

"Jag har använt mig av Huset-modellen i en engelskcirkel som jag hade i ABF-skolan. Cirkeln var på 40 timmar och gruppen träffades fysiskt varje vecka för att studera och engelska var ett av de 4-5 ämnen som dagen innehöll. Eftersom deltagarna var relativt studieovana var det friare upplägget som Huset innebar en utmaning. Det mesta av arbetet gjordes alltså under fysisk träffar. Vi hade tillgång till datasal men den faktainsamling som vi gjorde under lektionstid hade kunnat göras t ex hemma om upplägget vore ett annat."

Inledning av cirkeln

Jag hade med mig kartböcker till den första träffen och deltagarna fick själva utse den ort där de skulle bo under cirkeln. Efter diskuterande och letande i kartböcker så bestämde de sig för att placera cirkelns hemvist i USA. Cirkeldeltagarna skapade sedan olika roller för sig själva, vilket var ett roligt moment där fantasin flödade och ordboken kom till flitig användning. Som cirkelledare fick jag ha tålamod och låta detta första moment ta sin tid, även om den inte riktigt fanns. För en viktig del av cirkelns grund las där och deltagarnas engagemang för fortsättningen fick de allra bästa förutsättningarna.

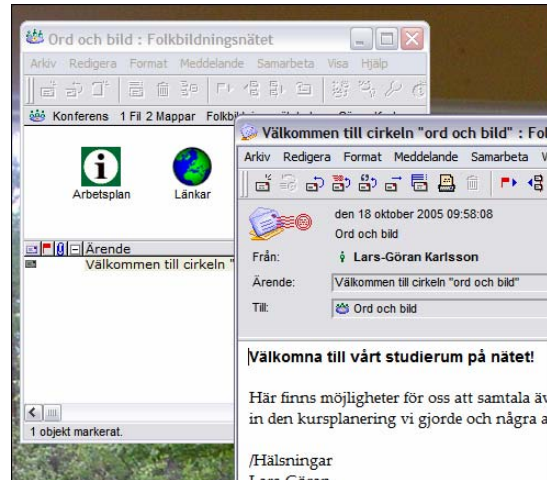
Deltagarna presenterade sina nya identiteter för varandra och de sattes också upp på blädderblockspapper på väggarna. Sedan satte vi oss i datasalen och skaffade så mycket studiematerial som möjligt från den ort i USA som vi fiktivt bodde i. Lokaltidningar, turistbyrå, offentliga organ, privata hemsidor m.m. var de källor vi öste ur; det fanns mycket att välja men också mycket att läsa".

Det fortsatta arbetet

Det fortsatta arbetet i cirkeln blev sedan att på olika sätt delge varandra den information de hittat på nätet. Detta gjordes i form av olika övningar.

Ingegerd har följande förslag på övningar:

- informera varandra om orten och landet – geografi, politiska partier, massmedia eller levnadsförhållanden
- ta fram en karta från orten. Öva vägbeskrivningar i gruppen, det kan vara till stadshuset, hamnen eller vad platsen nu kan erbjuda
- leta efter sevärdheter på platsen eller i närheten. Låt deltagarna i grupp eller enskilt beskriva sevärdheten för de andra.
- planera en kväll på stan, ta reda på vad som går på bio och teater. Vilka restauranger verkar spännande att gå på? Vad kostar det?
- planera en längre utflykt. Beskriv vägen. Vad finns att se på vägen?
- planera en kväll på en av ortens restauranger. Hämta en meny på restaurangens hemsida och presentera mat, dryck och priser för de övriga i gruppen – varför inte i rollen som kypare?
- glosövningar inom ämnesområden som t ex yrken, föreningar, mat, läkarbesök.

Språkkunskaperna i gruppen avgör hur mycket av det främmande språket man ska använda sig av. Ibland kanske man bestämmer att bryta av för en genomgång av ett visst grammatikavsnitt, ibland kanske man småpratar i grupper i en timme utan att använda svenska, ibland kanske man går igenom ord som varit svåra att förstå. Ledaren listar kontinuerligt ord som varit svåra för senare genomgångar.

Metoden bygger på att deltagarna är mycket aktiva och det är avgörande att förutsättningarna är klara för alla innan man sätter igång på allvar. Variationerna är näst intill oändliga och endast fantasin sätter gränser.

Viktigt att komma ihåg:

- metoden är inget för direkta nybörjare eftersom mycket bygger på att man ska kunna läsa texter på det språk man studerar och från dessa bygga konversationsövningar.
- denna form ställer stora krav på att deltagarna är aktiva
- välj en mindre ort eller en del av en större ort. Det blir mer överskådligt och lättare att känna igen sig
- se till att platsen ni väljer finns på internet i form av turistbyrå, tidningar och andra informativa webbsidor

Att tänka på dig som är cirkelledare:

- Möjligheterna vad gäller arbetssättet ställer stora krav på dig som ledare. Du är den samlande kraften i gruppen och den som ser till att sammanhang skapas. Du för arbetet framåt och har ansvaret för att dokumentation görs, t ex i form av ordlistor eller specifika övningar.
- med det överflöd på material som kan finnas tillgängligt gäller det att få deltagarna att sovra bland materialet, göra begränsningar och hitta guldgrubben.

En fördel är också att olika språknivåer kan samsas i en cirkel. I andra cirklar kan variationer i språkkunskaperna vara ett problem men med Huset blir det snarast en fördel. Var och en jobbar utifrån sina egna förutsättningar och möjligheterna att samarbeta och hjälpa varandra får en verkligt praktisk inriktning."

Förslag till ett cirkelupplägg med fysiska och virtuella träffar

Huset-metoden är inriktad på att man utifrån det samlade materialet samtalar muntligen i det fysiska rummet i t ex någon av de övningar som beskrivs ovan. Distansavsnitten passar bäst till att dels samla material (även ordlistor och sammanfattningar) och dels diskutera hur man ska använda det vid cirkelträffen.

- Att börja med en fysisk träff liknande den som Ingegerd beskriver ovan är att föredra. Då kan man lägga grunden ordentligt med val av plats och presentation av de olika karaktärerna.
- Därefter kan man ta ett distansavsnitt för faktainsamlande och förberedande av övningar till nästa fysiska träff.
- För att göra platsen där cirkeln utspelas mer levande så ägna gärna en stund av förslagsvis den andra fysiska träffen med att rita eller måla orten med de gator där deltagarna bor. Alla kan inte rita på samma papper samtidigt så gör grupparbeten där de övriga t ex övar i olika situationer.

Som ett moment i en cirkel

Metoden kan användas som ett tema för en hel cirkel men också som ett inslag i "vanliga" cirklar. Minst två cirkelträffar är ett minimum för att hinna få ihop material och öva. Låt cirkeln ha sin tänkta början och introducera sedan Huset där deltagarna först får välja ort och roller. Ha sedan förslag på övningar som gruppen gör för att komma igång, sedan går det av sig själv.

Förarintyg

-Att arbeta över nätet i navigationskurser

1. Förarintyg på närdistans

Studiecirkeln i förarintyg är det första steget av navigationsutbildning och den förekommer i alla varianter av studiecirkel. Från sådana med enbart fysiska träffar, olika kombination av fysiska möten och distansmoment, till cirklar som genomförs helt via nätet och där deltagarna inte ses ansikte mot ansikte under något moment i cirkeln.

Navigationskurserna tillhör ett fåtal av studieförbundens studiecirkel som avslutas med skriftlig examination. När studiecirkel av detta slag genomförs helt eller delvis på distans finns risk för att deltagare kör "sitt eget race". De tar del av kursmaterial och läser på för att klara examinationen men är inte nämnvärt intresserad av samarbete och diskussioner med övriga i gruppen.

Att lägga upp arbetet så att deltagarna lär känna varandra är därför en aspekt som cirkelledare funderat speciellt på när de arbetat med distanscirklar.

Pelle Georgsson är cirkelledare på Medborgarskolan i Linköping. Hans studiecirkel *Förarintyg på närdistans* genomförs huvudsakligen via nätet, men tre fysiska träffar finns inlagda i kursplanen för genomgång av praktiska moment.

Deltagarna träffas vid ett upptaktsmöte till den 10 veckor långa studiecirkeln. Där görs en genomgång av kursuppläggningsen och cirkelledaren inleder med den första övningen. På det sättet kommer alla igång med arbetet på kursplattformen och cirkelledaren kan upptäcka om någon har svårt att klara av tekniken. Det här tillfället har också en viktig kontaktskapande funktion. Deltagarna får ett första intryck av varandra, vilket underlättar den fortsatta kontakten på nätet.

Den andra fysiska träffen sker efter ca 3 veckor.

– Det är i början av cirkelperioden som sådana här träffar behövs för att understödja aktivitet hos deltagarna, påpekar Pelle. Det andra fysiska mötet är en förberedelse för den träning i navigering, som ska ske under en båttur några veckor senare.

Med olika cirkelmomenten huvudsakligen via nätet ökar deltagarnas möjlighet att välja tid för sin aktivitet.

– Det finns de som tror det är lättare att studera på distans, att det ska gå snabbare. Men det fordras lika mycket tid och arbete för att klara examinationen som i andra former av studiecirkel. Skillnaden är bara att här kan deltagarna styra sin tid mer.

Pelle tar hänsyn till deltagarnas arbetstempo och anpassar genomgången därefter. Det har lett till att deadline för olika avsnitt ibland ändras under cirkelperioden.

I distanscirkeln används samma kursbok som i de andra formerna av studiecirkel för förarintyg vid avdelningen. Den kompletterar Pelle med eget material. Varje vecka lägger han ut inledningen till ett nytt moment i den virtuella mötesplatsen. Han tar också fram arbetsuppgifter och frågeställningar som ska diskuteras.

– Syftet är att hålla igång kommunikationen mellan deltagarna. Det kan vara extra svårt med den nätbaserade kommunikationen, i synnerhet om det är många deltagare.

När det är så i hans cirkel delas de upp i små arbetsgrupper, som får olika uppgifter att arbeta med. Det kompletterar han med arbetsuppgifter via e-postfunktionen till var och en av deltagarna. Genom att samarbeta inom smågrupperna och sedan jämföra resultatet mellan dem så kommer pratet igång.

– Som ledare har jag fått en ny roll i distanscirkeln. Det handlar inte så mycket om att förmedla kunskaper, utan mer om att vara motor och se till att deltagarna tar sig igenom cirkeln med bra resultat. Det är en roll jag trivs med och jag gör allt för att deltagarna ska klara examinationen för förarintyg.

2. Förarintyg helt på distans

En studiecirkel helt på distans för förarintyget har lagts upp av Leif Larsson, som är cirkelledare vid Studieförbundet Vuxenskolan i Lund.

De som anmäler sig till hans cirkel deltar i en virtuell båtfärd utmed västkusten. Under resan mellan hamnar och strandhugg inträffar olika händelser och deltagarna ställs inför problem som ska lösas. Det är frågeställningar kring ”väder och vind” men även mer dramatiska situationer som t.ex. brand ombord.

Allt försiggår via nätet, där ledaren lägger in uppgifter och underlag. Sedan är det upp till deltagarna reda ut de kniviga situationer de ställs inför. Det inspirerar ofta till kontakt och samarbete mellan deltagarna så snart de blir varse att det leder till bäst resultat.

Genom att lägga till eget material räcker det inte för deltagarna att läsa kapitlen i kursboken och besvara tillhörande övningsfrågor. Leifs material ger mer verklighetsförankring, men framför allt stimulerar det till kommunikation mellan deltagarna, de pratar med och lär av varandra.

– Det är tidsödande i början, men ju längre man hållit på, desto lättare blir det. Mycket av det som används i tidigare kurser kan komma till nytta, säger Pelle Georgsson (kursledare vid Medborgarskolan i Linköping.)

Att tänka på som cirkelledare:

Den större friheten att välja tid för arbetsinsats under distansmoment kräver självdisciplin. Genom ”historik-knappen” (i FirstClass) kan du lätt se om någon deltagare riskerar att komma på efterkälken.

Kom överens om spelregler för deltagande i kursen vid första träffen. Se till att du följer dem själv och ta tag i de deltagare som inte gör det.

Exempel på spelregler:

Deadlines för inlämning av uppgifter ska följas.

Deltagare ska logga in sig minst 3 gånger i veckan och själv vara aktiva minst två tillfällen varje vecka

Cirkelledaren är uppkopplad och följer utvecklingen i cirkeln 3 – 4 ggr per vecka.

Frågor från deltagarna besvaras inom två vardagar

Museibesök med distansstöd - Nätet används till för- och efterarbete

Distansavsnitten i en flexibel studiecirkel kan användas för att förbereda aktiviteter av olika slag, t ex studiebesök, och då skapa möjligheter för deltagarna att förbereda sig i hemmiljön, samtidigt som de fysiska träffarna blir en social samvaro med olika teman. DU ger också deltagarna möjligheter att efteråt i olika trådar diskutera vad besöket gav.

Sig-Britt Råberg, NBV i Göteborg:

”Jag har tidigare haft studiecirkel där bl.a. resor och trädgård ingått som diskussionsämnen. Då har vi använt Internet för att hämta information och se på bilder. Jag kom på idén med ”Museibesök med distansstöd” när jag kände att jag och mina deltagare ofta ville veta mer om det, som vi kunde se i verkligheten på ett museum. Vi visste att mycket information fanns på Internet, men även i media. Vi valde museum i vårt närområde. Före och efter besöket använde vi bl.a. nätet för att hämta mer information. Syftet var också att åstadkomma en social samvaro såväl under museibesöken som i träffarna på Folkbildningsnätet.

Vi vet alla hur det är att besöka ett museum, det finns mycket att se, intrycken är många och snart blir man trött både i huvudet och i kroppen. Att minnas allt man sett är inte heller så lätt.

Efter en liten introduktion till Folkbildningsnätet och planering av vår cirkel (NU), såg vårt upplägg ut så här:

Första veckan – vad ska vi se; presentation och diskussion (DU)

Andra veckan – första besöket (NU)

Tredje veckan – vad såg vi? (DU)

Fjärde veckan – nytt tema

Deltagare i gruppen var alla seniorer (+55) från dataföreningen SeniorNet, och vi kunde göra våra museibesök på dagtid. Gruppen bestämde gemensamt vilka museer vi skulle besöka och vi koncentrerade oss på de tillfälliga utställningarna. De fasta har många sett förut.

Mervärdet med det här upplägget är, att deltagarna lär sig så mycket mer. Man kan ägna tid både innan och efter besöket till informationsinhämtning och diskussioner. Det ger djupare kunskaper än om man bara besöker museet en gång. Under distansveckorna har gruppen tillgång till hela Internet. Även media och egna upplevelser utnyttjas. Genom diskussionerna blir det möjligt för alla att delge varandra sina erfarenheter, kunskaper och synpunkter. Man lär av varandra.

Under avsnittet med besöket på Röhsska konstslöjdmuseet, hade vi stor nytta av att det i år är Designåret. Det var mycket information på TV, radio och tidningar tillsammans med den information som museet hade på sin webbplats. Två deltagare i cirkeln hade sysslat med vävning innan och hade mycket material att visa oss övriga i form av foton. Datorstödd mönsterhantering tittade vi också på.

Visst kan det bli problem med datorhanteringen. Många seniorer har ju inte lärt sig att hantera en dator i skolan eller i arbetslivet. Att installera FirstClass är inte lätt, om man aldrig gjort

något liknande tidigare. Men om seniorerna får tid på sig, går allt mycket bra till slut. Fysiska träffar är dock nödvändiga för dem som behöver ytterligare stöd för datorhanteringen under cirkelns gång.

I denna cirkel var emellertid alla vana datoranvändare, så problemen var mycket små.

Det var många diskussioner i caféet – troligtvis något speciellt just för seniorer. När jag studerat på distans på universitetet, så har det ju varit med yngre människor och då har café - konferensen varit den som haft minst inlägg – Kanske har det berott på tidsbrist.

Den sociala kontakten är viktig och med denna typ av studiebesök, så blir den gemenskapen väldigt god. Varje museibesök har vi avslutat med att fika och prata om vad vi just sett. Vi tog också foton när vi träffades som las in i konferenserna

Om man nu inte har kunnat vara med på något av de gemensamma besöken, så har man ordnat det på egen hand, och därigenom har man kunnat följa diskussionen på nätet efteråt

En annan idé jag har, är stadsvandringar – där man kan titta på och läsa om t ex skulpturer eller parker på kommunens hemsida och sedan besöka dem. En efterföljande diskussion i Folkbildningsnätet ger ytterligare kunskaper.

Vävcirkel

- Utveckling av studiecirkeln i flera steg

När fysiska träffar kombineras med en virtuell mötesplats kan den med fördel användas som lagringsplats för kursmaterial, och annat stöd- och instruktionsmaterial som deltagarna har nytta av. Då är det lätt att ta del av det man behöver, när det behövs. Allt material som används finns kvar under hela den tid cirkeln pågår – kanske till och med därefter.

Med en sådan uppläggnings blir möjligt för var och en att arbeta i egen takt och på tider som passar. När ett moment är avslutat går man vidare till nästa. Några har lätt att ta till sig nya kunskaper, för andra tar det längre tid.

Flexibla arbetssätt gör det lättare för deltagare att hålla sitt eget tempo i lärandet och gå vidare till en mer avancerad nivå när man känner sig redo. Detta, i kombination med strategiskt planering från studieförbundsavdelningen, leder på sikt till en mer omfattande cirkelverksamhet.

Kajsa-Lena Sköld leder vävcirklar vid Medborgarskolan i Mjölby. Hon kombinerar det med bl.a. uppgiften som handledare för avdelningens arbete med distanscirklar. Och naturligtvis försöker hon introducera mer flexibla arbetsformer i sina egna cirklar.

– Det är, påpekar hon, den ”naturliga” arbetsformen i vävcirklar. Endast i nybörjarcirkeln är deltagarna i samma fas. I cirklar som pågått längre befinner sig deltagarna på olika nivåer. Möjligheten att använda sig av Internet och digitalt material gör det lättare för alla deltagare att ta till sig nya kunskaper och träna olika vävtekniker.

I fråga om populära studiecirklar, som vävcirklarna, hänvisas ofta intresserade till en kölista i väntan på ledig plats. Dagens teknik kan tas till hjälp för att utveckla studiecirklar i olika steg, med ökade krav på förkunskaper. Deltagare, som inte har mer att lära i nybörjarcirkeln, kan gå vidare till nästa nivå och den gamla platsen erbjudas en ny deltagare. Men kontakten med gamla cirkelkamrater kan fortsätta trots det om man vill, i alla fall via nätet.

I Kajsa-Lenas cirklar används mindre portabla vävstolar vilket gör att man löst problemet med att vävstolarna begränsar lokalen till denna aktivitet och ett fåtal deltagare. Under kurstiden disponerar deltagaren en vävstol, tar med sig den till cirkelträffarna och fortsätter arbetet på den hemma fram tills nästa cirkelträff. Men då med möjlighet till kontakt via nätet.

Den uppläggnings hon planerar framöver bygger på månadsträffar, då deltagarna samlas cirka 5 timmar en lördag. Vid dessa tillfällen går Kajsa-Lena igenom vävtekniker och andra arbetsmoment vid vävstolen. Hon brukar också ha korta moment om komposition, färg och mönster för att stimulera individuell kreativitet.

Ambitionen med studiecirkelarna är att deltagarna ska få tillfälle att pröva och experimentera med olika vävtekniker och att de ska få goda kunskaper i teori och teknik

– Det handlar ju inte bara om att kunna arbeta med väven utan också att förstå tillvägagångssättet.

Efter månadsträffen fortsätter deltagarna att träna och arbeta vidare hemma på egen hand. Under de veckorna kan digitalt material vara ett stöd i det praktiska arbetet vid vävstolen.

Vävprogram kan användas för att experimentera med idéer och vävtekniker, för att ”förhandsgranska” resultatet och beräkna materialåtgång. På så sätt besparas väverskan negativa överraskningar och besvikelser när arbetet sätter igång på allvar. *Internet* är en guldgruva för bildmaterial som inspiration. *Videosekvenser* kan användas för att visa tillvägagångssätt, steg för steg, av mer komplicerade vävtekniker. Eller som hjälp av nybörjare att reda ut problem.

Kajsa-Lena understryker dock att det måste vara lätt för deltagarna att hantera och lotsa sig fram på studiecirkelns virtuella mötesplats. ”Nybörjare på nätet” blir förvirrade om kursplattformen är alltför komplex. Det är bättre att börja i liten skala och bygga på med flera funktioner i takt med deltagares vana och kunskaper.

I vävcirkelarna finns den virtuella mötesplatsen på Folkbildningsnätet. Där lägger hon in övningar och arbetsuppgifter. Ett exempel på hemläxa mellan månadsträffarna är ett Exceldokument som deltagarna ska använda för att beräkna materialåtgången till en väv. Den kunskapen har de sedan nytta av om de t.ex. ska väva med eget hemfärgat garn och måste anpassa storleken på väven så att garnet räcker till den.

Att tänka på för dig som cirkelledare:

- Cirkelledaren behöver inte besvara alla inlägg, deltagarna kommunicerar sinsemellan
- Cirkelledaren behöver inte stå för alla kloka lösningar eller vara den som har all kunskap.
- Cirkelledaren ska vara handledare och inte lärare!